

Idaliana KACZOR

(Łódź)

ZNACZĄCE POSTACIE ŁÓDZKIEJ FILOLOGII KLASYCZNEJ

(Jan Ocho, Jerzy Schnayder, Marian Golias, Stefan Oświecimski)

W niniejszym artykule pragnę przypomnieć losy czterech niezwykłych już filologów klasycznych, związanych z Uniwersytetem Łódzkim oraz przedstawić ich działalność pedagogiczną i naukową. Mam tu na myśli czterech powojennych kierowników Katedry Filologii Klasycznej: prof. Jana Ocho, prof. Jerzego Schnaydra, doc. Mariana Goliasa i prof. Stefana Oświecimskiego.

W maju 1945 r. na mocy dekretu rządowego powstaje w Łodzi pierwszy samodzielny ośrodek akademicki – uniwersytet. Działalność dydaktyczną uczelnia łódzka rozpoczyna dwa miesiące wcześniej inauguracją wykładów na Wydziale Humanistycznym. W ramach tegoż Wydziału zostaje utworzona Katedra Filologii Klasycznej, której kierownictwo obejmuje prof. dr Jan Ocho.

Jan Ocho urodził się 16 grudnia 1875 r. w Zameczku koło Żółkwi. W 1898 r. kończy z wyróżnieniem V Gimnazjum we Lwowie i wstępuje na Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Lwowskiego, gdzie studiuje filologię klasyczną i filologię polską, zajmując się równocześnie prawem rzymskim. Po pięciu latach nauki składa egzamin nauczycielski z przedmiotów objętych zakresem studiów i obejmuje stanowisko nauczyciela gimnazjum w Stryju. W 1906 r. zostaje J. Ocho profesorem VI Gimnazjum Lwowskiego, w którym przez dwa lata, do 1920 r., pełni funkcję dyrektora.

Równocześnie z pracą pedagogiczną prof. J. Ocho rozwija działalność naukową. W rok po ukończeniu studiów publikuje rozprawę *O powstaniu i znaczeniu formuły Patres Conscripti*. Rozprawa ta staje się podstawą późniejszej dysertacji *De patribus conscriptis*, dzięki której w 1909 r. J. Ocho uzyskuje stopień doktora Uniwersytetu Lwowskiego. 1 lipca 1920 r. dr Ocho zostaje mianowany profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu w Wilnie, a 5 lat później otrzymuje tytuł profesora zwyczajnego. Dzięki staraniom profesora na uczelni wileńskiej zostaje powołane Seminarium Filologii Klasycznej, którym kierował bez przerwy do końca 1939 r. Dwukrotnie (w latach 1926–1929 i 1936–1939) był dziekanem Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Wileńskiego.

Drugą wojnę światową przeżył prof. Oko w Wilnie. Na początku 1945 r. repatriowany do Polski, w marcu tego samego roku obejmuje Katedrę Filologii Klasycznej UŁ. 22 lipca 1946 r. w dniu reaktywowania działalności Koła Łódzkiego PTF profesor zostaje wybrany prezesem Koła. Dwa miesiące później (8 września 1946 r.) Jan Oko umiera w Zakopanem.

Profesor jest nie tylko patronem łódzkiej Katedry Filologii Klasycznej, ale przede wszystkim twórcą wileńskiej szkoły filologicznej, którą powołał i kierował przez kilkanaście lat. Jego uczniami byli tacy uczeni, jak: Jan Safarewicz, Zofia Abramowicz, Stefan Oświecimski, Leokadia Małunowicz.

W dorobku naukowym profesora znajduje się ponad 70 prac dotyczących literatury rzymskiej, archeologii, humanizmu polskiego oraz działalności naukowej i dydaktycznej jego poprzednika na Katedrze Uniwersytetu w Wilnie – Gotfryda Ernesta Grodecka. Z zakresu prac literaturoznawczych profesora należy wymienić, wysoko ocenianą przez filologów europejskich, rozprawę *Catulliana et Horatiana*, w której J. Oko na podstawie dogłębnej analizy pieśni obu poetów stara się wykazać wpływ Catullusa na Horacego. Bardzo cenne w dorobku profesora są publikacje naukowe oparte na materiałach rękopiśmiennych i starodrukach, znajdujących się w bibliotekach i archiwach wileńskich. Poświęcone są one zarówno autorom starożytnym (np. *De Ovidii Sapphus epistulae ad Phaonem fragmento Vilnensi*, *De Vergilii Bucolicorum codice Vilnensi*), a także pisarzom polsko-łacińskim (np. szkic zatytułowany *Maciej Kazimierz Sarbiewski, poeta uwieńczony*). Najważniejsza praca autorstwa profesora – dwutomowa monografia o topografii Rzymu – owoc wnikliwych studiów archeologicznych z trzech podróży do Rzymu, pozostaje w rękopisie w archiwum PAN.

Po śmierci prof. Jana Oki obowiązki kierownika łódzkiej Katedry Filologii Klasycznej przejął Jerzy Schnayder.

Jerzy Schnayder urodził się w 1891 r. w Krzeszowicach koło Krakowa. Zmarł w lipcu 1974 r. Po ukończeniu Gimnazjum św. Jacka w Krakowie, w 1910 r. rozpoczął studia z zakresu filologii klasycznej na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. W latach 1916–1921 pracował jako nauczyciel w gimnazjum w Jarosławiu. 2 kwietnia 1918 r. dzięki dysertacji *De rerum natura apud tragicos Graecos descripta* uzyskał tytuł doktora Uniwersytetu Krakowskiego. Między rokiem 1921 a 1939 był kolejno nauczycielem trzech krakowskich szkół średnich: I Państwowego Gimnazjum Żeńskiego im. Królowej Wandy, Gimnazjum im. Bartłomieja Nowodworskiego i Prywatnego Gimnazjum Żeńskiego im. Heleny Kaplińskiej. Współpracę z Uniwersytetem Jagiellońskim podjął w 1924 r., zostając lektorem języka greckiego, a w 1936 r. objął także prowadzenie seminarium greckiego na tejże uczelni. Jerzy Schnayder debiutuje rozprawą *De regionum descriptionibus Horatianis* (wyd. Kraków 1922), w której dopatruje się wpływu malowideł pompejańskich i opisów przyrody u poetów aleksandryjskich na

koncepcje opisów krajobrazów u Horacego. Habilitował się tuż przed wybuchem drugiej wojny światowej na podstawie pracy pt. *De Heraclidis descriptione urbium Graecarum*. Lata okupacji przeżył w Krakowie. Po wyzwoleniu początkowo powrócił do pracy nauczycielskiej w I Gimnazjum krakowskim, po czym od października 1946 r. rozpoczął zajęcia ze studentami nowo powstałej Katedry Filologii Klasycznej UŁ. W 1948 r. Jerzy Schnayder został mianowany profesorem nadzwyczajnym UŁ. Z łódzką uczelnią współpracował do 1953 r., czyli do chwili zawieszenia działalności Katedry Filologii Klasycznej. W tym samym roku otrzymał stanowisko samodzielnego pracownika naukowego w Katedrze Hellenistyki Uniwersytetu Wrocławskiego. W 1961 r. przeszedł na emeryturę.

Dorobek naukowy profesora Schnaydra to ponad 100 publikacji, w większości łacińskojęzycznych, o różnorodnej tematyce. Autorytet międzynarodowy zyskał profesor dzięki studiom nad grecką periegezą, gatunkiem, którego genezę i rozwój przedstawił w pracy *De periegetarum Graecorum reliquiis* (Łódź 1950). Drugim tematem badań Schnaydra stała się twórczość Teofrasta, czego ukoronowaniem był przekład jego *Badań nad roślinami* (Kraków 1961) oraz *Pism filozoficznych i wybranych pism przyrodniczych* (wspólnie z Danielą Gromską, Warszawa 1962). Jerzy Schnayder opracował również *Antologię listu antycznego* (Wrocław 1959) i *Wybór pism Ksenofonta* (1966).

27 września minie kolejna (32) rocznica śmierci trzeciego w historii łódzkiej filologii klasycznej kierownika Katedry – doc. dra Mariana Goliasa.

Marian Michał Golias urodził się w 1887 r. w Brzeżanach koło Lwowa, tam ukończył szkołę średnią, uzyskując w 1907 r. świadectwo dojrzałości. W tym samym roku rozpoczął studia w zakresie filologii klasycznej na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Ukończył je w 1911 r. Pracę pedagogiczną w szkołach lwowskich podjął na rok przed ukończeniem studiów i pełnił ją nieprzerwanie aż do końca drugiej wojny światowej. Wykładał m. in. w V Gimnazjum Państwowym, w Prywatnym Gimnazjum Lwowskim i III Gimnazjum Państwowym jako profesor tej szkoły. W 1917 r. został skarbnikiem PTF i był nim do 1939 r. oraz ponownie w latach 1945–1946.

Z uniwersytecką działalnością dydaktyczną Marian Golias zetknął się po raz pierwszy w 1930 r., kiedy otrzymał stanowisko lektora języków klasycznych na Uniwersytecie Jana Kazimierza. Repatriowany w 1945 r. do Krakowa, niebawem przeniósł się do Łodzi, gdzie w listopadzie tego samego roku wznawia pracę dydaktyczną jako adiunkt w Katedrze Filologii Klasycznej UŁ. Stopień doktora w zakresie pedagogiki i dydaktyki przyznał M. Goliasowi Uniwersytet Warszawski w 1947 r., na podstawie drukowanej przed wojną we Lwowie (1939) rozprawy pt. *Rola szkoły w organizowaniu pracy domowej ucznia*. W marcu 1955 r. uzyskał tytuł i stanowisko docenta, a wkrótce potem został powołany na prodziekana Wydziału Filologicznego

i kierownika Katedry Filologii Klasycznej UŁ. Pełnił tę funkcję do 1960 r., kiedy przeszedł na emeryturę po równo pół stulecia trwającej pracy pedagogicznej.

Marian Golias pozostawił po sobie przeszło 30 artykułów z dziedziny pedagogiki, metodyki nauczania, dydaktyki ogólnej, organizacji i historii szkolnictwa, kilkanaście recenzji podręczników, kilka rozpraw z zakresu historii gramatyki greckiej, a także przekłady fragmentów dzieł Platona, Gorgiasza, Sekstusa Empiryka, włączone do pracy Kazimierza Ajdukiewicza *Główne kierunki filozofii w wyjątkach z dzieł ich klasycznych przedstawicieli* (Lwów 1923). Jednak prawdziwą domeną działalności piśmienniczej M. Goliasa była niezliczona liczba wydań kilkunastu podręczników i tekstów uniwersyteckich i szkolnych, nad którymi pracował sam lub wspólnie z innymi autorami. Najstarszym, samodzielnie przygotowanym przez Goliasa podręcznikiem jest *Wstępna nauka języka greckiego* (wyd. I w 1926 r.). Po nim w 1935 r. pojawiła się *Gramatyka grecka*, opracowana wspólnie z Marianem Auerbachem, którą M. Golias przerobił i wydał ponownie po wojnie. Dokonał on także nowej redakcji *Gramatyki łacińskiej* M. Auerbacha i K. Dąbrowskiego.

Z chwilą odejścia Mariana Goliasa na emeryturę stanowisko kierownika Katedry Filologii Klasycznej UŁ pozostawało nieobsadzone. Objął je w 1962 r. Stefan Oświecimski.

Stefan Oświecimski urodził się 10 września 1906 r. w Mińsku Litewskim. Pierwsze nauki pobierał w domu rodzinnym pod kierunkiem rodziców. Dalszą wiedzę zdobywał w gimnazjum mieszczącym się w rodzinnym mieście. Wybuch wojny polsko-sowieckiej spowodował wyjazd rodziny państwa Oświecimskich z Mińska, co przerwało edukację ich syna. Stefan Oświecimski rozpoczął ją ponownie w gimnazjum oszmiańskim, które ukończył w 1927 r. W tym samym roku zaczął studiować na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie, równolegle uczęszczając na zajęcia z filologii polskiej i klasycznej, a także z teorii prawa i historii prawa rzymskiego, polskiego i międzynarodowego. Będąc studentem III roku filologii klasycznej, otrzymał asystenturę w Katedrze Archeologii Klasycznej Uniwersytetu Wileńskiego. Pracę nauczycielską rozpoczął w 1934 r. najpierw w szkole średniej w Nowowilejce koło Wilna oraz w Liceum Klasycznym im. Juliusza Słowackiego w Wilnie, a nieco później także jako asystent-wolontariusz w Seminarium Filologii Klasycznej Uniwersytetu Stefana Batorego. Dyplom magistra S. Oświecimski otrzymał w 1936 r. na podstawie rozprawy pt. *Vergilius de vita animarum quid iudicaverit* (praca ta liczyła 300 stron maszynopisu i 100 stron streszczenia łacińskiego). Po wkroczeniu Niemców do Wilna profesor przeniósł się wraz z rodziną do Warszawy, a po wojnie miejscem swojego zamieszkania obrał Kraków. Początkowo pracował jako nauczyciel łaciny w szkole SS. Kanoniczek, jednocześnie organizując Zakład Filologii Klasycznej Uniwer-

sytetu Jagiellońskiego jako asystent-wolontariusz. Stopień doktora filozofii w zakresie filologii klasycznej uzyskał dzięki dysertacji *De scriptorum Romanorum vestigiis apud Tertullianum obviis quaestiones selectae* (wybrane zagadnienia o śladach autorów rzymskich u Tertuliana). Praca ta, opublikowana w 1951 r., spotkała się z przychylnymi recenzjami w Polsce i za granicą. Asystenturę w Katedrze Latynistyki Uniwersytetu Krakowskiego otrzymał w 1947 r. i pozostawał na tym stanowisku do 1956 r. Następnie na zaproszenie Instytutu Historii Uniwersytetu Wiedeńskiego profesor wyjechał na roczny staż naukowy, poświęcając ten pobyt przede wszystkim na przygotowanie edycji listów papieża Innocentego III. Po powrocie do Polski, w 1958 r., podjął współpracę z Uniwersytetem Łódzkim, gdzie w latach 1962–1976 był kierownikiem Katedry Filologii Klasycznej. Tytuł i stanowisko docenta przyniosła mu w 1961 r. rozprawa nt. *Problematyka ekonomiczna pseudoplatońskiego dialogu Eryksjasz*, która została uznana za pierwszą polską monografię o greckiej ekonomii politycznej (opublikowana w 1971 r.). Prof. S. Oświecimski jest autorem kilkudziesięciu prac naukowych z zakresu historii literatury, historii filozofii i nauki greckiej, mykenologii, tłumaczem fragmentów Arystotelesa, Archimedesza, Liwiusza, Strabona, Ammianusa Marcelinusa oraz współtwórcą przekładu *O obrotach (De revolutionibus)* Mikołaja Kopernika. Uznanie filologów polskich i zagranicznych zyskał profesor Oświecimski nowatorskimi publikacjami dotyczącymi m. in. problematyki odczytania pisma linearnego B, naukowego charakteru filozofii Talesa, zagadnień chronologii tragedii Ajschylosa. Ukoronowaniem badań profesora z zakresu wróżbiarstwa greckiego jest praca *Zeus daje tylko znak, Apollo wieści o sobiście*, która ukazała się w 1989 r. Stefan Oświecimski zmarł w Krakowie 11 kwietnia 1990 r.

Idaliana KACZOR

DE VIRIS QUI CATHEDRAM PHILOLOGIAE CLASSICAE GUBERNAVERUNT

(Argumentum)

De philologorum Universitatis Lodzensis vita, studiis operibusque ad antiquae Graecae ac Romanae humanitatem pertinentibus breviter tractatur. Qui etiam multos annos Cathedram Philologiae Classicae Lodziensem moderati sunt: Ioannes Oko, Georgius Schnayder, Marianus Golias, Stephanus Oświecimski.